

TASPINAR

74 HAYRETTİN
ÇİZER ★

7

SAYI

YIL

AFYON
HALK EVİ

31-5-939

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs :

Birinci Türk Neşriyat Kongresi

Ve Sergisi Münasebetile :

Afyon'da Tarih Araştırmaları :

Modern Terbiye :

Halkevleri ve Münevverlerimizin

Vazifeleri :

Halkevinde Doktorlar Toplantısı :

Mimar Sinan'ın Hayatı :

Koca Mimar Sinan Ağa :

Dün

Refik Fikret Sağnak

H. Nazif Balcıoğlu

Süleyman Gönçer

Sadettin Bayburi

M. L. Engin

* * *

Reşat Ekrem Koçu

R. E. K.

Hamid Salih Asyalı

TASHİH : 19 Mayıs yazısının alttan 8 inci satırındaki aydır—ayda olacak.

1 Cümhuriyet ve devrimin anlam ve yapımı hakkındaki yazılarla, mahallî tetkikler ve Halkevlerinin giderine uygun yazılara dergimizin sayfaları minnetle açıktır.

2 Münevver geçlerimizin vatanî ve ulusal mevzulara, memleket ve tabiat gözelliklerine ait yazıları için dergimizde yer ayırdık, ilgilerini ve yazılarını memnuniyetle bekleriz.

Yazı İşleri Direktörü:

Refik Fikret Sağnak

OSMAN FERİT PAŞA'NIN
TÜRK TARİH KURUMU'NA
ARMAĞANIDIR

Ev Başkanımızın büyük ve umulmaz acılar arasında rahatsız ve acılı bulunmasından dolayı meşgul olamayışları yüzünden dergimiz birkaç aydır çıkamadı. Yalnız Başkanımız değil, Taşpınarımızda kıymetli bir rüknü ve memleketin değerli yetişmiş bir evlâdı olan kardeşimiz Halid Demirer'in çok genç yaşta Almanya'da tahsilde iken yüreğimizi parçalıyan elim ziyâ karşılarında yalnız biz değil, bütün Afyon ve bütün merhumu tanıyanlar kalplerinden vurulmuşlardır.

Aziz ve sevgili başkanımıza ve sayın ailesine sağlıklar ve başka acılar görmemelerini dileyerek candan baş sağılarımızı sunarız.

Kendi acısının bu işleri durdurmasına razı olamıyarak ev çalışmaları ve Taşpınar etrafında gevşeyen alâkayı yeniden takviyeye çalışarak yeni bir kadro ile dergimizin tekrar çıkmasını sağlıyan Başkanımız ve Evimizin değerli arkadaşları himmetile dergimiz bu sayısile mutat vazifesine devam etmektedir.

Elimizde olmıyan sebeplerden ileri gelen bu gecikmeden dolayı sayın okuyucularımızdan özür dileriz.

Taşpınar

CİLT : 7.

TAŞPINAR

SAYI : 74.

Afyon Halkevi Tarafından

Her Ayın Ondokuzunda Çıkarılır.

İdare Yeri : Afyon Halkevi.

19 / Mayıs / 1939

19 MAYIS

Refik Fikret Sağnak

19 Mayıs 1919, asırlardır temeli atılıp çatısı kurulan bir yapının tarihidir. O gün Atatürk Anadolu'nun verimli topraklarına bir iman ruşeymi olarak ayak bastı. 19 Mayıs, Türkün bäsibadelmevidir. Bu gün, bizim için, bir başlangıç tarihidir. Bütün dünya nasıl milâdî İsa'yı bir tarih başı diye kabul etmişse, biz de 19 Mayıs 1919 u doğum yılımız olarak bileceğiz. Vakıa Türkün tarihi 19 yıllık değil, ezelidir. Fakat biz, bize rüştümüzü gösteren Büyük Mürşidin Samsun'a ayak bastığı bu tarihi kutlu bir başlangıç bildik.

Tarihin binlerce yıl ötelere dönmiye lüzum bile yok. Bize lüzum olan, iddia, şu son onbeş, yirmi senedir. Ki bu zaman içinde başardığımız işler meydanda. Uzaklara, başka yerlere gitmiyelim. Afyon'u şöyle bir gözden geçirsek, yeter:

15 Yıl önce buradan geçenler bilirler ki Afyon, bugünkü Afyon değildi. Şu İzmir ve İstanbul istasyonlarına giden caddelere bakınız. Şu parklara ve Atamızın ayet gibi yükselen heykeline bakınız. Bu ay bitecek olan büyük gara, postaneye, enstitüye bakınız. Halkevi, Hal, ilkokullar nedir.. Şu şehrin parkeleri ve tretuvarları üzerinde göğsü kabarık geçen gençliğe bakın! Hele şu temeli ancak iki yılda biten büyük memleket hastanesine bakınız... Şu Cumhuriyetin yegâne minareleri olan Silonun haşmetine bakalım. Lise ve Stadyomu da saymağı unutmalıyım. Hele şu kalbimizde yükselen iman!..

Bunlar, yenidir. Bunlar onbeş yıl önce yoktu. Bunlar, eskinin bozuntusu değildir. Eski, tamamen yıkık, hatta yeni binayı yapmak için, eskinin malzemesinden bile istifade etmiyoruz.

Cumhuriyet maaşları peşin veriyor, altı aydır bir değil. Cumhuriyet kerpiç evlerin ıslak izbesinde değil, beton evlerde. Cumhuriyet yalnız Ankara'da değil, en uzak köylerde. Cumhuriyetin kasasına giren çıkan para milletin müsalesile alınır, verilir, keyfle ve saray yapmak için harcanmaz.

Eksiklerimiz çok fakat, hatamız yok.

Ey Büyük Atatürk ve köylüyü düşünen İnönü! Bize yarından emin olarak yaşama aşkını sizler verdiniz. Gençlik sizindir. Şu büyük emanet artık gençliğin öz malı oldu.

Birinci Türk Neşriyat Kongresi Ve Sergisi Münasebetile

H. Nazif Balcıoğlu

Genç Maarif Vekilimiz Hasan Âli Yücelin teşebbüsile bizim en büyük davalarımızdan biri olan, kitap ve neşriyat meselelerini hal için, Ankarada büyük bir kongre toplanıyor: Birinci Türk Neşriyat Kongresi.

Enerjik vekilimiz kitabın ne demek olduğunu çok iyi bilir.

Bu davayı hallettiğimiz gün ebedî Atamızın mukaddes ruhu müsterih olacaktır. Çünkü, Atamız bir nutkunda şöyle demişti:

“ Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız .”

Türk kültür ve medeniyetini muasır medeniyetin üstüne çıkarmak için kitap ve neşriyat davamızın kökünden halledilmesi lâzımdır. Medenî üstünlüğü ancak kitap temin edebilir.

Türk her asırda kitabın bu büyük kıymetini bilmiştir. Tarih hiçbir zaman bunu inkâr edemez. Türk, başka milletlere ait şaheserlerin kendi himayesinde yazılmasında bile bir mahzur görmemiş, bununla kitaba karşı olan büyük aşkını ifade etmiştir.

Eski kitaplarımızın keyfiyetçe zenginliği, eski kütüphanelerimizin çokluğu, hemen her camiin yanında kütüphane bulunuşu Türkün kitaba karşı olan sevgisini ispata kâfidir.

Matbaa beşer hayatının kemal merhalesi, medeniyetin geniş bir sahaya yayılmasının bellibaşlı amilidir.

Eski Türk medeniyeti bu noktadan da göğüslerimizi kapartacak bir şekilde çok parlaktır. Matbaa; Türklerin medeniyete bir armağandır. Bu şerefli mazi ile ne kadar iftihar etsek hakkımızdır. Çünkü, Matbaa garpte değil şarkta Türkler, tarafından icat edilmiştir.

Şarkî Türkistanda (Hoço—İdikut) şehrini merkez ittihaz eden Uygurlar 8—9 uncu asırlarda medeniyetlerinin en parlak devrini yaşamışlardır.

Müteaddit Alman ilim heyetinin Şarkî Türkistanda yaptığı tarihi araştırmalarda bu yüksek medeniyet temamilen meydana çıkarılmış ve yüzlerce sandık halinde Almanyaya nakledilmiştir.

Afyon'da Tarih Araştırmaları :

Gedik Ahmet Paşa Camiinin Tezyinatı

Süleyman Gönçer

Dergimizin 47 ve 48 inci sayılarında “ Üç Mimarî Âbidemiz „ başlığı altında yazdığım yazılarda Gedik Ahmet Paşanın Afyonumuzda yaptırdığı üç büyük eseri anlatmış, caminin işgal altında ve onarıma çok muhtaç durumda olduğunu acı acı saymıştım. Maarif Vekâletinin, Antikiteler ve Müzeler Direktörlüğünün de katışan himmetleriyle cami boşaltılmış, Evkaf Umum Müdürlüğü tarafından onarımına da başlanmıştır. Büyük fedakârlıkla başlanan onarım için her şeyden önce bütün Afyonlular adına Evkaf Umum Müdürü Bay Fahrettin Kiper'e şükranlar sunarım.

Onarım sırasında meydana çıkan bir isim bana bu yazıyı yazmaya mecbur etti:

İlk yazılarımda da söylediğim gibi cami zelzelelerden birkaç defa harab olmuş, tamir edilmiştir. Bu tamirlerde kubbe sıvalarının değiştirildiği sırada camiye süsliyen yazı ve nakışleri aynen

Turfan'da bulunan mürekkebi solmamış, parşömen kâğıtlarla yazılmış büyük bir kütüphane zenginliği itibarile bütün dünyayı hayrete düşürmüştür. Alman âlimi Le Coqu: “Türkler, bu medenî ecdatlari ne kadar iftihar etseler yeridir.,” diyor.

Yine Le Coqu un yaptığı tetkikler neticesinde isbat edilmiştir ki Uygur Türkleri tercümeyle çok yüyük bir kıymet vermişler ve Çinceden lisanlarına tercümeler yapmışlardır.

Ağaç kalıplardan ayrı ayrı yapılmış Uygur müteharrik Matbaası Alman heyeti tarafından meydana çıkarılmıştır. Daha 9 uncutasında Türkler ağaç kalıplar vastasile kitap basma usulünü biliyorlardı.

Binaenaleyh Matbaanın ilk keşiflerinin Uygurlar olduğunu ve Gutenberg'den evvel Uygurların müteharrik harflerle kitap bastıklarını bugün bütün ilim âlemi kabul etmektedir.

Türk gücü, 15 senedir baş döndürücü bir hızla harikalar yaratmaktadır. Birinci Türk Neşriyat Kongresi muvaffak olacaktır. Gücümüzden eminiz.

NOT: Hüseyin Namık Orhon'un Türk Tarihi notlarından istifade edilmiştir.

ilâve edecek para ve san'atkâr bulunamamış olmalı ki yeknesaklığı temin için eski nakışlerin üzerine badana çekilmiş ve yalnız büyük kemerin yazı ve tezyinatı kalmıştır. Kıymet bilmez insanların yaptığı bu acıklı hal bugün tamirde meydana çıkmıştır. Kazınan ve tutkal ile alınan badanalar altından birçok güzel nakış ve yazılar çıkmıştır. Kapının iç çerçevesi üzerine yapılan nakışler arasına ve nakış şeklinde mütenazır olarak yerleştirilen şu yazı mühimdir:

"Ketebehu fakir nakkaş Hasan,,.

Camiyi ziyaret ederken bana gösterilen bu yazıdaki Hattat ve Nekkaş Hasan muhakkak caminin inşası tarihi ile yaşıt büyük bir san'atkâr olduğuna göre — kısa da olsa — menakibini ve kim olduğunu aramak çok lâzım dı.

Aradım tezkerelerde bu ismi bulmakta hiçbir güçlük çekmedim. Hicrî dokuzuncu asrın son yarısında yaşayan yegâne Hasan adlı hattat:

Fatih Sultan Mehmet devrinin kıymetli âlim ve hattatlarından ve hatta Fatih'in yazı üstatlarından olarak meydana çıkan Hasan bin Abdüssamed'dir. Samsun'lu olan bu büyük san'atkâr Fatih'in de yazı üstadlarından olan Ali bin Yahya'dan sülüs ve seshi meşketmiş, İstanbul medreselerinde müderrislik, kazaskerlik ve bir aralık ta İstanbul kadılığı yapmıştır.

Camiyi tezyin ettiğinden dokuz sene sonra İstanbul'da vefat eden Hasan bin Abdüssamed Eyüp Sultan civarında defnedildi. Tarihi vefatı: "Revânı Huld,, (891 H. 1483 M.) dir. [1]

Bu tarihlerde yaşayan başka Hasan isimli hattat olmadığı gibi camiye yapan ve Fatih Sultan Mehmed'in mîarlarından olduğu anlaşılan Mimar İyas Ağa ile aynı yapıda çalışmış ve birbirine dost olmuş iki san'atkârın cami inşaatında iş birliği yapmış olmalarına hiç şüphe kalmıyor. Mimar İyas Ağa da arkadaşının arkasından bir sene sonra yani (892 H. — 1484 M.) da vefat etmiş, İstanbul'da Sarıhanne başındaki mescit mezarlığına defnedilmiştir. [2]

Bu tarihi hakikatlerin bulunması Gedik Ahmet Paşa camisi hakkında hiçbir karanlık nokta bırakmamıştır. Caminin yüksek değeriyle mütenasip olarak tamir olunurken şu noktayı Evkaf Umum Müdürlüğünden dilemekten kedimi alamıyorum.

" Cami içinde az çok kalan tezyinat ve yazıları sağlamalarına dokunmamak ve diğer eksiklerinin ona göre aynı usul yazı ve nakışlerle ikmalı."

[1] Tuhfetül-Hattatin S. 159.

[2] Camilerimiz (Halil Edhem Erdem) S. 36.

MODERN TERBİYE

SADETTİN BAYBURI

Modern terbiyenin gayesi, fertlerin şahsî yükselmeleri ile topluluk, hayatın fertler üstünde olan istek ve kuvvetleri arasında muvazenet kurmaktan ibarettir. Topluluk fertlerden meydana gelmiş ve tekâmül halinde organize edilmiş varlık olduğu için müvazenet şekillerinin zaman ile değişmesi ve bundan dolayı gayesinin de zaman ve mekâne göre kabul edilmesi tabii bir hal olarak kabul edilmektedir. Şuhalde fertlerin ve gençlerin terbiyesinde var olan ve olması gerek olan kapasitelerin inkişaf etmiş bulunması petagojinin ilk hedefini gösterir. Bu inceliklere göre petagojinin insanın yaradılışını değiştirip değiştirmeyeceği hakkındaki konuşmalarının pek te kıymeti kalmaz. Zira fert bir defa sosyeteye intibak mecburiyetindedir. Ferdin her bir surette yükselmesi ile beraber sosyetenin türlü türlü tesirlerini de nazari itibare almak gerektir. Fakat şu var ki bu intibak mecburiyeti karşısında fert ile sosyete arasında görünüşte bir zıddiyet meydana gelir. Fert yaradılış iktizası bütün kapasitelerinin yükselmesini ister ve onun için çalışır ve çabalar. Sosyete ise hususile büyük sanatlarının ve ekonomi hayatının hakim olduğu memleketlerde fertlerine her şeyden evvel meslekî özelliklerine doğru gidilmesini ister. İşte bu durumda evrensel terbiye ile meslekî özel terbiye meselesi karşı karşıya gelir. Şu halde bu iki tarafı gerek fertlerin ve gerek sosyetenin nihaî faidelerini nazari itibare alarak birleştirmek icabeder. Kültür siyasetinde bu birleştirme siyasetinin önemi çok büyüktür. Bu meselenin halledilmesi neticesinde mekteplerde de uygun bir sistem alınması icap eder. Modern pedagojinin gayesi fertleri millî yaşayışa intibak ettirmek demek oldukça evrensel olmalıdır. Meselâ bir ressam plâstik vastalarla türlü şekillerde resim çizebilsin bütün ömrünü böylelikle geçirsin. Bu fert sosyeteye faidelidir. Fakat arzu ettiğimiz ferdi bu yere getirmekle gayesini temin etmiş midir? Modern pedegoklar bu soruya hayır cevabını veriyorlar. Çünkü yükselme devri çalışma ve bu gibi meslekî ihtisasları bir makine haline getirmektedir ki ulaşma istenilen hakikî gaye

bu değildir. Terbiyenin hakikî gayesi her şeyden evvel insanî olmalı yani meslekî bilgiler arasında bir ahenk meydana getirmektir. Bu ahenk ise sosyetenin ekonomi sosyal ve politik idaalherine hizmet edecek şahsiyetlerin yetiştirilmesile mümkün olur. Bu gayeye ulaşmak için sosyete ve terbiyenin aynı derecede ve bir sistem halinde çalışmaları gerektir. Bunun için de fertler arasındaki şahsî ihtiraslar kalkmalı ve bunun yerini millî ihtiraslar tutmalıdır. Sosyete istihsal şartlarını mantikî bir surette insanlık şerefini koruyacak bir tarzda tanzim etmelidir. Bununla beraber insan yalnız istihsalin bir vasıtası değildir. Bu telâkki yalnızdır. İstihsalin asıl gayesi insanlığa hizmettir. Pedegojinin takip ettiği temel gaye: evvelâ fertleri insan olarak yetiştirmek ve onu sosyete içinde müşterek ve insanî vicdana uygun bir istihlasla teşhis etmektir. Herhangibir sosyete hayatının sağlam bir sistemle yükselebilmesi için evrensel enerji ile meslekî enerji arasında birbirini tamamlayıcı ahenk şarttır. Bu ahenk sosyetenin müşrerek ve sosyal vicdanına zıt olmamak şartile türlü türlü telekkilere uğrar. Öğretim ve eğitim sisteminde buna göre belli bir yol tutabilir. Avrupa devletlerinin kültür siyaset ve sistemlerinde önemli farklar vardır. Temele dokunmazlar. Terbiyede dikkate alınacak ikinci nokta fertlerde yaradılıştan varılan yaratıcı enerjiyi sosyetenin zehnikî faideleri temeline dayanan çalışma ile birleştirmek gerektir. Misal: mektep çağına gelmiş bir çocuk muhitile temasa başladığı ve dışarıdan aldığı ihtisasları ve intibaları her ne surette olursa olsun karşısındakine anlatmaya başladığı andan itibaren yaratıcı bir kapasite gösteriyor demektir. Bu kuvveti ilk defa oyunlarında gösterir. Şuurunda yer alan düşünceleri sözle ve oyuncaklarile meydana koymağa çalışır. Eger mektep öğretmenlerinin usûlsüzlüğüle çocuğun bu faaliyetini öldürmezse, resim, yazı, elişleri, musiki bunlarda birer ifade vasıtası yerine geçerler ve bu suretle çocuğun inkişafı serbest bir yolda ilerlemiş olur. Böylelikle mektep her hangi derecesinde olursa olsun çocuğun ve gencin yaratıcı faaliyetini yükseltmiş ve inkişaf ettirmiş olur. Bu suretle yetişerek hayata atılan gençler seçtikleri mesleke uygun işleri "selection professionnel" e göre kavrayacakları için sosyetenin ekonomik kurumları da daha insanî

çalışma şekilleri alır. Meslek ve san'atta en büyük muvaffakiyet onu benimseyerek ve severek kovalamaktadır. Bilhassa mektebin her şeyden evvel dikkate alacağı noktalar şunlardır: Çocuk ve çocuğun içinde yaşadığı tabiat ve sosyete terbiye çocuk içinde yaşadığı ve temasta bulunduğu bir tabiat ve sosyete muvaffak olması için ona tabiatın ve sosyetenin şekline, icaplarına göre gereken bilgileri itiyatları vermektir. İşte bütün terbiye mekanizması budur. Bir fert bu tabiat ve sosyete aldıkları terbiye neticesinde kazandığı meslek ve san'atile bağlanır. Bunun için modern terbiyeciler bu sosyete dikkate alarak iş ve istihsal keyfiyetini öğretim ve eğitim mihveri saymıştır.

Modern terbiyenin gaye itibarile dikkate aldığı üçüncü nokta da sosyal düşünceli gençler yetiştirmektedir. Bu düşünceyi bazı pedegoklar çok geniş manada kullanmışlardır. Bellidir ki iyilik, güzellik, doğruluk gibi ahlâk ve estedik mefhumları aleltlâk gerek felsefeyi ve gerek sosyal noktayı nazarından sabit birer kıymet değildirler. Bunlar zaman ve mekân göre değişirler. Sosyoloji ve pedegoji naktai nazarından en önemli ve en büyük hakikat sosyetedir. Şu halde miyar olabilecek düşünceler ancak sosyetenin faidesini ve yükselmesini gözeterek ahlâkî ve sosyal düşüncelerdir. Sosyal hayat hakkında temelli iki telâkki vardır. Biri hayat mücadelesi dir. Bu kısımda muvaffakiyet ancak kuvvetli olanındır. İkincisi sosyete herkesin hakkı birdir. Sana yapılmasını istemediğin bir şeyi sen de başkasına yapma. Bu terekkilere birincisi sosyal düşünceyi kökünden atan bir görünüştür. Medeniyetler katiyyen ilgi ve münasebeti yoktur. Hotbinliği bir sistem haline koyan ve şahsî muvaffakiyeti başkalarının muvaffakiyetsizliği üzerine kuran beşeriyet ve medeniyetce merbut bir düşüncedir. Bu gün terbiye-hayat hak kuvvetlinindi, nazariyesi temamilen vahşet temellerine dayanarak reddedilmektedir. Yeni ve modern terbiye ferdî kapasiteleri serbest ve hür bir alanda inkişafını kudreti temin ederek sosyete faydeli bir unsur olmasını hedef tutmuştur. Binasnaleyh modern terbiyenin en büyük gayesi sosyal bir insan yetiştirmektir. Bir milletin en önemli sığınağı olan sosyal nizamı ancak büyük eliyle kurulabilir. Sosyal insan her şeyden evvel şahsî menfaatini evrensel menfaatle birleştiren ve buna imkân görmediği anda

Halkevleri ve Münevverlerimizin

V A Z İ F E L E R İ (*)

Afyon Kültür Direktörü

M. L. ENGİN

Sayın dinleyicilerim ;

Takdir buyurursunuz ki her cemiyet yaşayabilmek ve prensiplerini tahakkuk ettirebilmek için kendi bünyesine uygun birtakım müesseseleri, teşekkülleri yaratır. Milletinden körükörüne itaat bekliyen müstebit bir idare, halkın fikren inkişafını hiçbir suretle istemez. Bu nevi teşekkülün yapacağı iş, körükörününe itaati temine yarıyan teşekkülleri kurmak, kültür müesseselerinde halkın inkişafını temin edebilmesi hatıra gelen her şeyi programlarından çıkarmak, bütün milletin koyu cehalet içinde kalması için gereken tedbirleri almaktan ibaret olacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu devrinde, sarayın hayatını idame edebilmek kaygısı ile müstait Türk milleti asırlarca cehalet içinde bırakılmış, medrese dediğimiz izbelerde Türk gencinin ruhi ve bedeni inkişafı baskı altına alınmış, medresenin verdiği bilgilerle gençlik dünyadan ziyade ahirete hazırlanmıştır.

Bütün eskilikleri, kötülükleri bir hamlede yıkan bunun yerine yeniliği, güzelliği ve iyiliği koyan, halk için, halka doğru, halkçılık prensipleriyle yeniden kurulan Atatürk inkılâbı da kendi bünyesine ve icaplarına uygun müesseseleri yarattı. Türk milleti

şahsi menfeatini evrensel menfeate feda eden bir varlıktır. Sosyete ve devlet düşüncesinin temeli budur. İyi bir meslektaş ve vatandaşın farik vasfı maşeri vicdana hürmet ve riayet etmesile anlaşılır. Böylece sosyal insan yetiştirmek çarelerinin sistemli haline (Vatandaşlık terbiyesi) denir. Kültür kururları her halde bunu temin etmelidir.

Bu terbiye sistemi üç noktayı ihtiva eder: Ekonomik iktidar - Vazifeyi vazife bilerek çalışmak - tesarüt yani meslek ve vatandaş, arkadaşlık birliği...

(*) Bu konferans Halkevlerinin yedinci yıl dönümü münasebetile Afyon Halkevinde verilmiştir.

fikren, bedenen ve ahlâkan inkişafının temini ve bunun en kısa bir zamanda husulü yeni idarenin başlıca ve yegâne prensibi idi.

Büyük ve Ebedî Atamız Türk milletine istiklâlini kazandırırken "Hedefiniz Akdenizdir, ileri!" diye nasıl bir işaret vermişse Türk milletinin medeni inkişaf ve istiklâlini kazanması için de yüce milete yükseklerde ve onun şerefle mütenasip bir yer işaret etmiş, (Medeniyet yolunda hedefimiz en kısa bir zamanda dünya medeniyetlerinin üstüne çıkmaktır.) diye haykırmişti. O, sezmişti ve biliyordu ki, Türk milleti dünyanın en müstait bir milletidir, bugünkü medeni milletlerin ancak yüz yıllarda ulaşabildikleri medeniyet seviyesine, Türk milleti bir kaç sene içinde ulaşır. Cumhuriyetimizin henüz onbeşinci yılı içinde, milletlerin hayatı bakımından, daha çocukluk devresinde, eriştiğimiz derece azamet ve haşmetle bütün dünyanın gözlerini kamaştıracak bir mahiyet arz etmektedir.

Bu, göz kamaştırıcı muvaffakiyetin sırrı, dahiyane bir görüşte ilâhi bir iradenin kudretinde, halk için, halka doğru yaşamının icaplarına uyarak kurulan küçük, büyük müesseselerin elbirliğiyle tek bir dimağ, tek bir kalp halinde çalışmasında ve çalıştırılmasındadır. Hamleci Türk inkılâbının yarattığı Halkevleri, halk için, halka doğru prensibinin ta kendisidir. Ve bünyesi ve mahiyeti itibarile Türk inkılâbının şekillenen, biçimlenen bir örneğidir.

Mekteplerimiz bir taraftan yeni nesli Türk inkılâbı umdeleri etrafında hazırlarken, Halkevlerimiz de yaşlı nesli aynı gayeler etrafında hazırlamak yükünü üzerine aldı. Nesilleri yetiştirmek işini yalnız mekteplere bırakmış olsaydık, diğer bir tabirle yaşlı nesli bırakarak çocuklarımızın yetişmesini bekleseydik Türk Türk inkılâbının hamleci karakterinden biraz uzaklaşmış olurduk. En kısa bir zamanda en ileri bir seviyeye ulaşmak, bütün millet ferdlerinin küçük, büyük hep birden ilerlemesine bağlıdır. Halk-evleri, inkılapta medeniyet yolunda, ilerleme hareketlerinde bu birliği temin eden bir müessese olarak doğmuştur. Bu bakımdan Halkevleri, göz kamaştırıcı Türk inkılâbının ilerleyiş yollarına uygun bir terbiye ocağıdır.

Kafasında bilgisi, kalbinde imanı olan her Türk münevveri bu kültür yuvasında kendi sahasında birer mürebbidir. Türk inkılâ-

bında münevver zümrenin manası budur. Mektepte günlük vazifesini bitiren muallim, dairesinde resimî vazifelerini en yüksek bir vicdan huzurle başaran memur, hastalarını büyük bir hassasiyet ve şefkatle tedavi eden doktor, hususî işlerini yapmakta olan bir halk münevveri resmî ve hususî işlerini yaptıktan sonra artık günlük ödevlerinin bittiğini zannederlerse içtimaî bakımdan Türk inkılâbının korucusu ve yapıcısı ebedî Atanın evlâtları olmaları bakımından çok batıl fikre saplanmış olurlar. İçtimaî manada hakiki bir insan, resmî vazifeler ve hususî işler dışında içtimaî vazifelere koşan bir insandır. (Rahat döşegi ölümlere yakışır) diyen büyüklerimiz çok doğru söylemişlerdir.

Hamleci Türk inkılâbının sinelerinden doğan hamleci Türk gençliği, şuurlu Türk münevveri, daima içinden ve kalben benimsenen bir emir almaktadır. Elinden geldiği ve gücünün yettiği kadar halka karşı kültür hizmetlerini yapmak. Şu izahattan sonra halkevleri kültür müessesemizin vazifeleri kendiliğinden tebarüz etmiş oluyor.

Türk münevverlerinin halka karşı benimsediği bu yüksek arzu ve hizmetler münferit bir halde tek başına kaldıkça bir mana ve kıymet ifade edemezler. Halkevlerinin birinci vazifesi bu münferit istekleri organize etmek, münevver zümreye çalışma sahası vermektir. Bu bakımdan Halkevleri bütün münevverleri halk terbiyesi seferberliğine davet eden mukaddes bir yuvadır.

Halkevleri tesanüt yuvasıdır:

Bu mukaddes yuva içinde aynı gayenin tahakkuku için çalışan münevverler birbirlerine en yakın ve sımsıkı bağlarla bağlanmış bulunurlar. Bu şekilde tahakkuk eden tesanüdün bir memleket hesabına çok büyük büyük manası vardır. Münevverleri bu mertebeye erişmiş milletler ebediyete kadar yaşamağa, tarihin hiçbir devrinde boyun eğmemeğe hak kazanırlar. Halkevleri bir taraftan münevverlere çalışma sahası verirken, diğer taraftan da onlara bizatihi terbiye olmak imkânlarını vermiş bulunuyor. Bu neticeyi münevverlerimiz için, halkı hazırlarken kendi kendilerini de hazırlamak şeklinde ifade edebiliriz. Terbiye fiili, ferdleri mükemmel insan, ideal iusan derecesine yükseltmeği takip eder. Halkevleri gençliği bu ideale götüren nurlu bir ocaktır.

Halkevleri kütle halinde çalışma imkânlarını hazırlar:

«Tek elin sesi çıkmaz.» düsturile atalarımız bu hakikatı ne güzel ifade etmişlerdir. Tabiat hadiseleri baştan başa kütlenin canlı bir ifadesidir. Coşkun nehirler başlangıçta küçük su zerrelere ibarettir. Karşımızda heybetle duran dağlar avuca girebilen toprak ve taş parçalarının birleşmesinin mahsulüdür.

Uzviyetimiz gözle görülmiyen küçücük hücrelerin birleşmesinden meydana gelmiştir. İçtimaî hayat kütle halinde çalışmanın doğurduğu eserlerle doludur. İnsanlar tek, tek kaldıkça tabiatın esiri olmuşlar hayatlarını korumak için birleşmiş, kütleleşmiş mecbur kalmışlardır.

Tek tek kaldıkça hiç bir kıymet ifade etmiyen insanlar, birleştiği. tek bir kâlp, tek bir dimağ oldukları zaman dünyaya hayret veren işleri başarmışlar, muhalden imkân doğurmuşlar, yokluktan varlık yaratmışlardır.

Türk istiklâl zaferi, Türk inkılâbı çokluğun birlik haline helmesile kazanılmıştır. Halkevleri tek başına bir mana ifade etmiyen kuvvetlere birleşmenin, kütle halinde çalışmanın imkânlarını verir.

Türk inkılâbının ebedileşmesi her zaman ve daima, istiklâl zaferinde gösterilen tesanüdün, birliğin aynı hızla devamına bağlıdır. Büyük Atasınna aziz hatırasının önünde de eserlerini korumak yolunda içten gelen bir imanla ant içen Türk münevverleri, Türk genci, elbette halk emrine koşacaktır. Halkevi kültür müessesesi tesanüt duygusunun hız aldığı, şahlandığı bir müessesedir.

Halkevleri gençliğe yurdun en iyi bir şekilde tanıtır:

Her Halkevi mensupları kendi muhitlerinin tarihini, âdet ve an'anelerini araştırır. Özdil kaynaklarına yanaşır, halkın bedîî zeklerini ve yurdun istihsal membalarını tanır. Köylünün hayat şartlarını ve yaşama tarzlarını görür. Bu suretle yakın muhitinin en iyi ve manalı tanıyıcısı olur. Neşriyat kolları ile yurdun diğer parçalarını tanıdığı gibi, Ülkü arkadaşlarıyla de dolayısıyla tanışmak imkânlarını bulur. Yurdu sevmenin en mühim şartı onu yakinen tanımaya bağlıdır. Ancak bu şekildedir ki içtimaiyatçıların uzvi tesanüt tabiriyle ifade ettikleri bağlılık meydana gelir. Bu yönden de Halkevleri vatandaşlara yurdunu tanıtırken zaten mevcut olan yurd sevgisini inkişaf ettirmiş ve bütün yurt münevverlerini aynı gaye etrafında birleştirmiş olur,

Nihayet Halkdvleri, eski devrin yaşattığı memur, halk, şehirli, köylü ayrıldığını bertaraf eden ve şamil manada büyük kütlenin tesianüdünü kuran bir müessesedir.

Aristokrat devrin, zedegân ve avam zihniyetinin kurduğu memur, halk, şehirli, köylü ayrılığı tarihde zaman zaman türlü şekiller göstermiş, musavat ve demokrasi fikirleri bu zihniyetle uzun bir mücadele devri geçirmiştir. Osmanlı devrinde bu ayrılık zihniyeti lâzım olduğu kadar beslenmiş, şehirle - köy, memurla - halk arasında âdeta bir uçurum hasıl olmuştu. Bu şekilde yurd içinde birbirinin yaşayışından, halinden tamamen habersiz iki zümre türemişti. Bu vaziyetin yurt için ne kadar acı neticeler doğurabileceğini sayın dinliyecilerim takdir buyururlar.

Osmanlı devrinde bu zihniyet daha yakın zamanlara kadar köylünün hakaret yerinde- (Türk) şehirlinin de (Osmanlı) adıyla anılmasına yol açmış, Türk olduğunun farkında olmıyan zavallı Osmanlı, bütün asaletini benliğinde saklıyan köylüye hakaret yerinde «Türk» diye hitap ederken gaflete düştüğünün farkına varamamıştı. Böylece adıyla sanile Türk olan köylü âdetile, an'anesile, dilile asırlarca ve asırlarca şehirliden, köylüden ayrı kalmış ve ayrı yaşamıştır.

Eskiliği, kötülüğü bir hamlede yıkan, baltalıyan Atatürk rejimi daha ilk hamlede köylüye dönmüş, yurdun öz sahibi köylüye lâyık olduğu değeri vermekte asla gecikmemiştir.

Daha Başvekilliği zamanındanberi saçlarını halkın dertlerini dinlemekle ağartan Yüce Şef İsmet inönü'nün Cümhur Reisliğinin daha ilk haftalarında Kastamonu'ya yaptıkları seyahatlerinde köylülerimizle en müstesna bir baba şefkatile görüştüklerini, dertlerini bütün uryanlığıle dinlediklerini gördük. Cumhuriyet Türkiye'sinde münevverle-halk ve köylü münasebetinin şekil ve biçimini bundan daha açık ifade edebilen bir sahne tasavvur edilebilir mi? Geçende Karikatör mecmuasının bir sayfasında eski ve yeni devri karikatörize eden bir resim görmüştüm. Bir tarafta Osmanlı devrindeki köylü tasvir ediliyor. Köyden İstanbul'a gidip dönmüş olan bir köylü, bütün köylünün toplu bulunduğu bir yerde İstanbul'da gördüklerini anlatıyor. Padişahın selâmlığında padişahın bindiği atın kendisine baktığını, bu yüzden çok bahtiyar olduğunu-

Halkevinde Doktorlar Toplantısı

Bu ayın 12 sinde Halkevinde Dr. lar toplantısı yapıldı. 10 doktor, 2 neşriyat mümessili, 1 Banka direktörü, 2 ezzacı ve birkaç Parti üyesinden ibaret olan bu 20 kişilik toplantı oldukça mühüm kararlar mermişlerdir. Bu arkadaşların başarmak istediklerini şöylece hulâsa edebiliriz:

Bir kısım fakir halkın Doktor ve ilâcını parasız temin etmek, Halkevinde faaliyete geçirilecek olan poliklinik işlerine önem vermek, burada her gün öğleden sonra bir nöbetçi doktor bulundurmak, ayda bir defa doktor arkadaşlar tarafından Konferans verilerek, Taşpınarla halka faydalı öğütler yaymak, Gazlıgölün modern bir şekle sokulması için teşebbüslerde bulunmak.

Şu birkaç madde halinde topladığımız işler memleket için çok mühimdir. Bilhassa bu anlaşılmaya memleket Doktorlarımız fevkalâde bir ilgi gösterdiler. Çalışkan sağlık Direktörü Bay Haşimin Halkevi Başkanına rakamlara istinat ederek verdikleri izahat cidden etraflıydı.

Yurdun emniyetinde, sosyetenin sağlığında en baş ödevi alan hekimlerimizin memleket ve gençlik adına verdikleri bu kararlara sevindik. Eminiz ki bunlar hiç aksamadan yürüyecektir.

nu söylüyor. Dikkat kesilen köylüler hemşerilerine kıpta ve hayranlıkla bakıyorlar. Diğer sayfada Büyük Şef İnönünün Kastamonu seyahatlerinde köylülerle başbaşa görüyoruz. İki devrin haleti ruhiyesini göstermesi itibarile Karikatör çok sayanı dikkattir.

Halkevleri asırların beslediği bu ayrılığı kökünden kaldıracak şehirle-köy, memurla-halk arasında çözülmesi mümkün olmıyan samimi ve sımsıkı bağı kuracak, gençlik inkılâbının bu en mühim davası üzerinde tek bir kalp, tek bir dimağ halinde çalışmak imkânlarını bulacaktır.

Bu sene yeniden açılan 158 Ev ile sayısı 367 yi bulan Halk-evleri, halkçılık ruhunun, Atatürk mefkûresinin şekillenmiş bir örneği, Türk inkılâbının mukaddes birer mabetleridir. Türk münevverlerinin Halkevlerindeki mesaisi de başlıbaşına bir ibadettir. Bizler bu ibadetimizi yaptıkça Ebedî Şefimiz Yüce Atamızın ruhları daima şad olacaktır.

Halkevlerinin yedinci yıl dönümünü kutlularken, bizlere her zaman ve her yerde bütün hareketleriyle örnekler veren Büyük Şefimiz İsmet İnönü'n'e ve onun kıymetli arkadaşlarına en derin saygılarımızı sunar, yüce Atamızın izinde yürümekten bir an fariğ olmayacağımıza dair içtiğimiz antı bu vesile ile de tekrarlarız.

MİMAR SİNANIN HAYATI

1490 - 1588

Mimar Sinan Kayseri'nin Kesi nahiyesine tabi Ağrinas köyünde 1490 yılına doğru doğdu. 1512'de İstanbul'a getirilerek Yeniçeri ocağında yetiştirilmek üzere Atmeydanındaki İbrahim Paşa Acemi Oğlanlar sarayına verildi. Sinan burada çok kıymetli ustalardan dülgerlik öğrendi. 1515'de Yavuz Selim'in ordusunda bir acemi oğlanı olarak İran seferine iştirak etti: Seyyahate çok meraklı idi: Tibrizi gördü; eserlerini tetkik etti, 1517'de Türk ordusu ile Mısır'a gitti. Mısır seferinden sonra İbrahim Paşa sarayında Yeniçeri ocağına verildi. Kanunî Süleyman'ın seferlerine bir Yeniçeri neferi olarak iştirak etti.

Olup Yeniçeri çekdim cefayı
Piyade eyledim nice gazayı
Yolumla, san'atımla, hizmetimle
Dahi akran içinde gayretimle
Duruştum fâ tûfûliyet çağımdan
Yetiştim Hacı Bektaş ocağından:

1519'da Belgradın fethinde bulundu. Ertesi yıl 1520'de Türk ordusu Rodos adasının fethine gitmişti. Sinan'da Yeniçeri ocağının bir neferi olarak bu cenkte Rodos şövelileri ile kahramanca döğüştü.

Rodos ile Belgrada azimet
İdüp geldik yine soğu selâmet

Rodos dönüşünde terfi etti: Atlı Sekban oldu. 1526'da Mohaç meydan muharebesinde bulundu. Bu seferden dönüşünde neferlikten zabıtlığe tergi etti.

Yolumla eğlediler altı sekban,
Sefer kıldı Mohaca şahı devran.
Gelüp oldum yaya başı nice dem,
Verildi Zemberekci başılık hem.

1528—1529 Alman seferine bir Yeniçeri zabiti olarak iştirak etti.

Yine şah eyledi azmi Alaman,
Gözüne düşmenin tenk oldu meydan.

1533-1534 İran seferine gitti. Bu vesile ile Bağdadı gördü. Sefer dönüşünde Hasekiliğe terfi etti.

Buğdan seferinde bütün ordu mimarları coşkun akan Prut ırmağına köprü kuramıyorlardı. Sinan bu köprüyü kurdu. Bu vak'a onun şöhret sahibi olmasını temin etti.

1539'da Haseki Sinan Ağa mimar başı oldu, 49 yaşında idi. Ömrünün yarisini yaşamıştı. Fakat 16'ncı asırdaki Türk kudret ve şevketi etrafında toplanacak olan çok güzide çıraklar ve kalfalar, Türk içtimai bünyesinin ve kültürünün azameti ona kısa bir zaman içinde birçok şaheserler yaratmak imkânını bahşedecekti.

1543-1548 Yıllarında muazzam eseri olan Şehzade camiini yaptı. Bu mabedi, Kanunî Süleyman'ın en sevgili oğlu genç yaşında ölen Şehzade Mehmed'in adına inşa etmişti.

1550-1557 Yıllarında Süleymaniye'yi yaptı. Süleymaniye inşaatı yalnız bir camiden ibaret değildi, bu bir site idi. Caminin etrafında 4 medrese, 1 darülhadis, 1 darülkuran, 1 tıp medresesi, 1 ilkokul, 1 tımarhane, 1 hastane, 1 imaret, 1 misafirhane, 1 çarşı, 1 hamam, yüzlerce hademe odası yapılmıştı. Bu muazzam inşaat bittiği zaman 67 yaşında bulunan Mimar Sinan Padişahın emrile, Süleymaniye'nin resmi küşadında kendi yapmıştı. Süleymaniye inşaatı devam ederken, İstanbul'u susuzluktan kurtaran Sinan olmuştu: Su yolları, 4 büyük su kemeri ve bir büyük bent yaptı.

Ol demde himmetile el vurduk kemerlere
Döktük o yolda su yerine sim ile zeri
Eflâke erdi kavsikuzah veş kemerleri
Yolundan eyledik suları çeşmeye revan.

1564'de Lüleburgaz'da Sokullu Mehmet Paşa abidelerini inşa etti. Burada şaheserler şaheseri bir kervansaray, güzel bir cami, 1 darülhadis, 1 hamam ve bir çarşı yaptı. Ergene suyunun üzerine 9 gözlü bir köprü kurdu.

1567'de Yalnız Türk san'atının değil, yeryüzünün bir nefisesi olan büyük Çekmece köprüsünü yaptı.

1568-1574 Yıllarında Edirne'de ki Sultan Selimi yaptı. Bu nefiseyi tamamladığı zaman 87 yaşında bulunuyordu.

Koca Mimar Sinan'ın son yaptığı büyük eser, Tophane Kılınç Ali Paşa camisi ve civarında Kılınç Ali Paşa hamamı oldu.

Sinan şan ve şerefine en yüksek noktasında iken 1588 yılında 98 yaşında olarak öldü. Süleymaniye camii civarında kendisi ta-

DÜN

Hamid Salih ASYALI

Bir göz dolusu sevinçtin.
Yapraklar sesini besteliyordu.
Gün ışığını senden alıyor, akşam yüzünü karatmıyordu.
Yumuşak nefesle bir demet güldün.
Senden bana kapı açılırdı.
Sen kapanmıyan bir pencereden uzanan, davet yaşmaklı bir baştın.
Göğsümde, kalbimin üstünde dinlenirdin.
Ve bu anlarda ne kadar cömerttin..

rafından hazırlanmış, etrafı açık, altı küçük paye üzerine oturtulmuş küçük mermer bir kubbeden ibaret olan ve yanında gene küçük sebili bulunan türbesine gömüldü. İnce ve zarif mezar taşının başına bir kaseki sarığı yapılmıştır. Bu büyük ustanın ağzından tercüme halini yazan dosta Nakkaş Mustafa Saninin tarih manzumesi de türbenin dökmeciler tarafındaki orta penceresinin üzerine yazılmıştı:

Rihletin Saiyi daî dedi tarihini

(Geçti bu demde cihandan piri mimaran Sinam)

Ruhu şçin ihsan ile fatiha pirü civan

(Son Posta dan Kısaltılarak alınmıştır.)

REŞAT EKREM KOÇU

Koca Mimar Sinan Ağa

On altıncı asırdaki Türk san'at kültür ve siyasî üstünlüğünün muazzam ve nefis abidelerden mürekkep plâstik bir destanını yaratan Mimar Sinan, kendisini yetiştiren büyük ustalar ve etrafını saran güzide çırak ve kalfalarla beraber bir kül halinde mütelaa edilmesi lâzım bir san'atkârdır.

Mimar Sinan, bir san'at mektebinin en büyük ustalarından olmuştu, kendisinin ve güzel kalfalarının elinden çıkan eserlerin yekûnu, bu büyük üstadın hayatının son günlerinde muazzam bir yekûna varmıştı.

81 Cami, 51 mescit, 55 medrese, 26 darulkura, 18 imaret, 3 darüşşifa, 7 muazzam su kemeri, 8 büyük köprü, 18 kervansaray 6 mahzen, 33 saray, 35 hamam, 17 türbe ve birçok sebiller, çeşmeler, küçük köprüler vesaire... Ve bütün bu inşaat, içlerinde eşsiz şahaserler olmak üzere 1539 dan 1588 e kadar, 49 - 50 yılın içine sığmıştı.

R. E. K.

HALKEVLERİNİN ÇIKARDIKLARI DERGİLERİ AŞAĞIYA YAZIYORUZ.

Halkevlerinin Adı	Derginin Adı	Halkevlerinin Adı	Derginin Adı
Halkevleri (Ankara)	Ülkü	İzmir	Fikirler
Adana	Görüşler	Konya	Konya
Afyon	Taşpınar	Manisa	Gediz
Antalya	Türk Akdeniz	Merzifon	Taşan
Bafra	AltunYaprak	Mersin	İçel
Bahkesir	Kaynak	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Burdur	Ülker	Niksar	Ülker
Denizli	İnaç	Trabzon	İnan
Elâzığ	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	Niğde	Akpınar
Gireson	Aksu	Yozgat	Bozok
Isparta	Ün	Kayseri	Erciyeş

ABONE

Seneliği (120) kuruş. Abone için Halkevine baş vurulmalıdır.

İmtiyaz Sahibi : Ahmet Sami Onur.

Neşriyat Direktörü : Yahya Akın.

Basıldığı Yer : Doğan Basımevi - Afyon.

C.H.P
AFYON HALKEVİ
BÂSKANLIĞI

Tayyareye Yardım Edelim !
Çünkü; rahat ve mesut bir vatan, seması
tehlikesiz olan yerdir.